

NEDERWEERTS VERLEDEN

RUBRIEK VAN DE HEEMKUNDEVERENIGING NEDERWEERT

onder redactie van huub janssen en alfons bruekers

AFLEVERING 36

SHO Weert^Werterland

HET WAPEN VAN WATERSCHAP "DE OUDE GRAAF".

In "De Nederlandsche Leeuw" van april 1970, verscheen van de hand van Mr. G.A. Bontekoe, oud-burgemeester van Oosterwolde (Fr.) en ontwerper van het wapen, een artikel over het wapen van het waterschap "De Oude Graaf".

Het waterschap werd opgericht in 1919 en omvatte het gebied ten Noorden van de Zuid-Willemsvaart. In 1972 werd het waterschap opgeheven en het gebied toegevoegd aan het waterschap "Midden-Limburg". Thans is men bezig met ruilverkaveling "De Oude Graaf" in het gebied van het toenmalige waterschap, maar als dit werk ten einde is, zal de naam nog slechts voortleven in de brede sloot, die nabij de Brabantse grens de gemeentegrens tussen Weert en Nederweert vormt. Het lijkt ons zinvol het artikel over dit wapen in zijn geheel over te nemen, omdat een aantal hierin voorkomende zaken zeker met heemkunde te maken hebben.

* "De Nederlandsche Leeuw", maandblad van het Genootschap van Geslacht en Wapenkunde; april 1970, pag. 108/109.

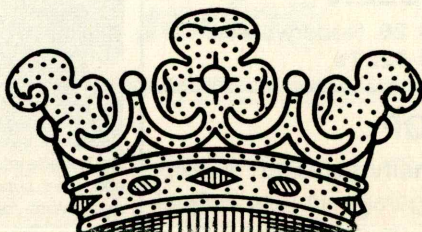
H.J.

Bij het Koninklijk besluit van 18 maart 1970 no. 34 is aan het in de gemeenten Weert en Nederweert gelegen waterschap "de Oude Graaf" een wapen verleend, waarvan de officiële beschrijving als volgt luidt: "Gedeeld door middel van een versmalde paal van azuur; I in goud een streep van sabel, waarop een ongewonde ekster van sabel met borst- en rugvlekken van zilver in rusthouding zit; II doorsneden; a. in keel een rog van goud met naar links omgebogen staart en vier uit de hoeken van het veld naar het midden gerichte lansen van goud, gepunt van zilver; b. in goud een turf van sabel, waarin aan de bovenzijde zeven pinnen van keel steken, vier grote, waartussen drie kleine. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paaren".

Ter toelichting het navolgende:

Volgens de overlevering vertonen zich in de bossen bij Weert nooit eksters, hetgeen het gevolg zou zijn van een episode uit het leven van de heilige Oda. Deze, een Schotse koningsdochter, ondernam een bedevaart naar Vicus Leudicus bij Maastricht om genezing te zoeken voor de blindheid waaraan zij leed. Zij genas inderdaad, weigerde het huwelijk te sluiten dat haar ouders voor haar hadden geregeld en vluchtte met enkele trouwe dienaren eerst naar de berg Garganus, dan naar Rome en vandaar door Zwitserland en Duitsland naar Venray. Hier werd zij mishandeld en voortdurend lastig gevallen, zodat zij uitweek naar groot bos bij Weert. Daar leidde zij een rustig

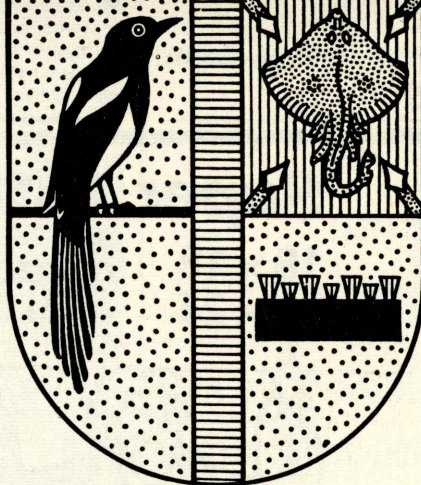
plaats des onheils, om met wijwater de "boze geest" te verdrijven. Toen zij de rog juist wilden doorsteken kwam de voerman terug om de verloren vis te zoeken. Hij wierp het dier over zijn schouder en verdween ermee. Sindsdien dragen de inwoners van Weert de naam "Rogstekers". Het veld onder de rog vertoont een turf, waar zeven driehoekige pinnen in zijn geslagen. Dit herinnert aan nog weer een andere legende. De inwoners van Nederweert plachten vroeger turf te steken in de Peel. Bij deze campagne hadden zij er moeite mee om te onthouden wanneer het zondag was. Om niet in de war te komen plachten zij elke dag in een turf een houten pin te slaan. Zodra er zeven waren was het zondag. Aangenomen mag worden dat deze pinnen niet erg zorgvuldig werden gesneden, vandaar dat in het wapen grote en kleine zijn geplaatst. De Nederweerters dragen de naam "Pinmaekers", een naam die in deze overlevering zijn oorsprong vindt. De kroon op het schild is alleen versieringselement en heeft verder geen betekenis.

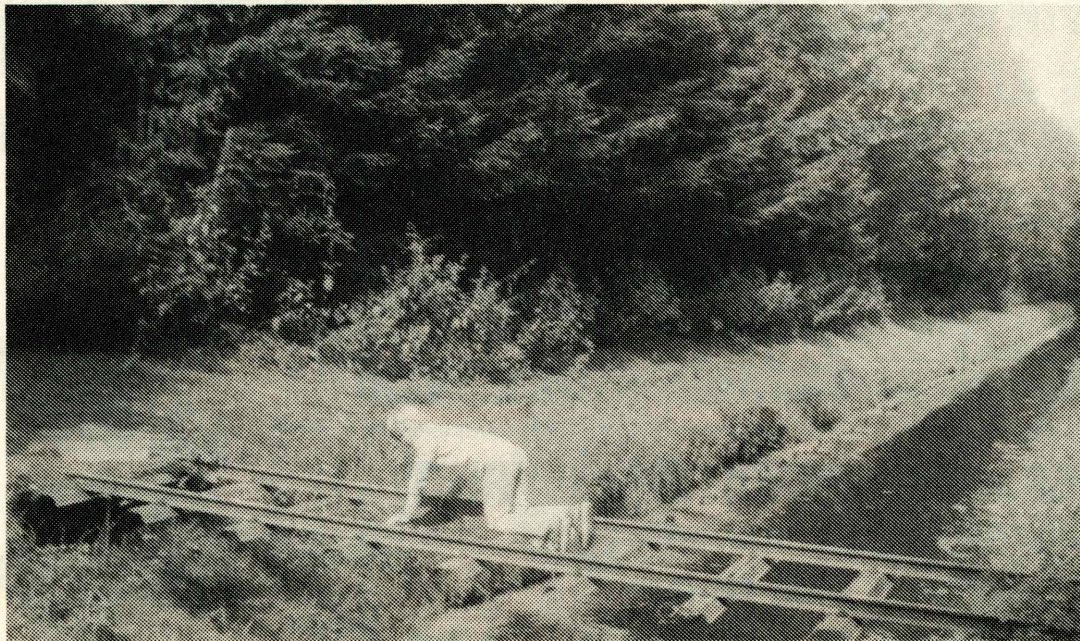
kluisenaarsieven tota schietende eksters passanten op haar aanwezigheid attent maakten en zij opnieuw werd gemolesteerd.

Zij vluchtte toen wederom en wel naar Rhode, waar zij tot haar dood bleef. Dit dorp heet sindsdien Sint Oedenrode. Maar het euvels gedrag der eksters maakte dat deze vogels sindsdien dit bos moeten mijden....

Deze legende was aanleiding om naast de smalle paal, die de "graaf" het gegraven kanaal, symboliseert waaraan de naam van het waterschap is ontleend, een ekster in het schild te plaatsen, zittend op een zeer versmald dwarsbalkje, een zg. "streep". De ekster is niet weergegeven 'in natuurlijke kleur' omdat het niet goed uitvoerbaar zou zijn de rijke parelmoerglans van het verenkleed in tekening te evenaren. Aan de andere zijde van de blauwe paal is het veld doorsneden. Boven is een rog geplaatst, vanuit de hoeken van het veld bedreigd door speren. Dit herinnert aan een andere legende, die zeer leeft in de streek en die vooral in de carnavalstijd steeds opnieuw "bezongen" wordt en die daarnaast in operette-vorm verschillende keren is opgevoerd. Het verhaal is het volgende. Van een kar, geladen met vis, verloor de voerman bij nacht een grote, nog levende rog, die bij het krieken van de dag gevonden werd door een voorbijganger. Deze kende het dier niet, meende met de duivel te doen te hebben en alarmeerde de Weerter burgerij die gewapend en wel uittrok om het gevaar te bezweren. Zelfs de pastoor, vergezeld van de koster kwam naar de

**J Voor hen die niet dagelijks met de vaktaal der wapenkunde in aanraking komen nog een enkele verklaring. "Gedeeld" is een veld als het langs een verticale lijn in tweeën gedeeld is; een "paal" is een verticaal geplaatste baan, "sabel" staat voor zwart, "doorsneden" is een veld als het langs een horizontale lijn in tweeën is gedeeld; "keel" staat voor rood. In de heraldiek worden links en rechts verwisseld omdat het schild beschreven wordt zoals het gezien wordt vanuit het standpunt van de drager die het voor zijn lichaam hield.*

Een opname van "De Oude Graaf", de hoofdader van het gelijknamige waterschap, uit de zomer van 1977, gemaakt op een honderd meter van het "vierlandenpunt", gemarkeerd door een grote hardstenen grenspaal op de plaats, waar de gemeenten Weert, Nederweert, Someren en Maarheeze elkaar raken. Hoeveel kinderen hebben hier in vroegere jaren, voor men wist van speeltuin e.d. aangename mid-
dagen doorgebracht ?

(nadrak verboden).